

ਮੁਕੁਲ ਮੁਦਗਲ ਸੀ, ਜੇ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ - ਜਵਾਬਦਾਰ

2009 ਦਾ CWP ਨੰ. 2575

1 ਅਕਤੂਬਰ, 2010

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950—ਆਰਟ. 14, 21 ਅਤੇ 226—ਬੇਦਰਾਜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਲਈ 26 ਸਤੰਬਰ, 1994 ਦੀ ਨੀਤੀ—ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਐਕਵਾਇਰ—ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਮਾਲੀਆ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ- 26 ਸਤੰਬਰ, 1994 ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਕਲ.(6)(V) 'ਤੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸਹਿ-ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ - ਭਾਵੇਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ - ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਹਾਂ - ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਂਝੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਦੀ ਵੰਡ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸਾਂਝੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਸਹਿ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ -ਮਾਲਕ - ਧਾਰਾ 115(1) ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ 50% ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਲਾਟਾਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਆਯੋਜਿਤ, ਜੋ ਕਿ:

- (1) ਬੇਦਖਲੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਰਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ;

---

(8) (2009) 11 S.C.C.453

(9) (1985) 1 S.C.C. 218

- (2) 26 ਸਤੰਬਰ, 1994 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(V) ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ;
- (3) ਇੱਕ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਉਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਦੂਜੇ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਹੈ;
- (4) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੇਦਖਲ ਵਿਅਕਤੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਰਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਤੱਕ ਪਲਾਟਾਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ;
- (5) ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸੀਵਿਲਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ 50% ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਲਾਟਾਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਵੇਗੀ: ਅਤੇ
- (6) ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਢੁਕਵੀਂ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਲੇਟ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਕੋਟੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

(ਪਰਾ 32)

ਅਰੁਣ ਪੱਲੀ। **ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ** ਵਕੀਲ ਤੁਸ਼ਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਡਾ .

ਰੁਪਿੰਦਰ ਖੋਸਲਾ, ਐਡੀ. ਏ.ਜੀ. ਪੰਜਾਬ, /ਜਾਂ **ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ 11**

ਡੀ.ਵੀ.ਸ਼ਰਮਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਿਵਾਨੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੇ ਨਾਲ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ 2 ਅਤੇ 3 ਲਈ।

- (2) 2009 ਦਾ CWP ਨੰ. 24581

---

(10) (2005)2 S.C.C. 122

(11) AIR 1986 S.C. 2025

(3) 2009 ਦਾ CWP ਨੰ. 25.63

(4) 2009 ਦਾ CWP ਨੰਬਰ 3830

(5) 2009 ਦਾ CWP ਨੰਬਰ 4090

(6) 2009 ਦਾ CWP ਨੰਬਰ 16831

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਐਸ.ਐਸ.

ਰੁਪਿੰਦਰ ਖੋਸਲਾ। ਐਡਲ. ਏ.ਜੀ. ਪੰਜਾਬ, **ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ ਆਈ.**

ਡੀਵੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੀ. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਿਵਾਨੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨਾਲ। ਐਡਵੋਕੇਟ,
ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਲਈ।

(7) 2009 ਦਾ CWP ਨੰਬਰ 18522

ਹਰੀਸ਼ ਗੋਇਲ। **ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ** ਐਡਵੋਕੇਟ .

ਰੁਪਿੰਦਰ ਖੋਸਲਾ। ਐਡਲ. ਏ.ਜੀ. ਪੰਜਾਬ, /ਪੀਆਰ **ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ. ਜੇ.**

ਡੀਵੀ ਸ਼ਰਮਾ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੀ. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਿਵਾਨੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨਾਲ। ਐਡਵੋਕੇਟ,
ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਲਈ।

(8) 2009 ਦਾ CWP ਨੰਬਰ 3181

(9) ਸੀ.ਡਬਲਿਊ.ਪੀ. 2009 ਦਾ 18569 ਨੰ

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੀਪਕ ਸ਼ਰਮਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੀ .

ਰੁਪਿੰਦਰ ਖੋਸਲਾ, ਐਡੀ. **ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਲਈ** ਏ.ਜੀ., ਪੰਜਾਬ ।

ਡੀਵੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਿਵਾਨੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ, /ਜਾਂ
ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੇ ਨਾਲ।

ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ .1.

---

(10) (2005)2 S.C.C. 122

(11) AIR 1986 S.C. 2025

(1) ਮੌਜੂਦਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਇਸ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਵਾਲੇ 'ਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 26 ਸਤੰਬਰ, 1994 ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(v) ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। *oustccs* ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਾਂਝੀ ਹੋਲਡਿੰਗ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ **ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਮੋ ਬਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ**, (1) ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ।

(2) ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੱਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹਰੇਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਹੋਲਡਿੰਗ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੇਦਖਲੀ ਵਜੋਂ ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਖੱਟੇ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ 26 ਸਤੰਬਰ, 1994 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਮਾਲਕ 500 ਵਰਗ ਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਪਲਾਟ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਮੁੜ ਵਸੋਬੇ ਦੇ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ ਗਜ਼। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਹਿ- ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 26 ਸਤੰਬਰ, 1994 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਰੇਕ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਲੋੜੀਂਦੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ। ਸਹਿ-ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਵਰਗੀਕਰਣ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਕੀਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(V) ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

(3) ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੱਸੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ Ind ਐਕਟ, 1894 ਅਧੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(1) 2007 (4) PLR 295

(4) ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ

---

(10) (2005)2 S.C.C. 122

(11) AIR 1986 S.C. 2025

ਨੀਤੀ ਜਿਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1974 ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਨੁਸੂਚੀ P5/A, ਉਕਤ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਕਾਰ ਦੇ ਪਲਾਟ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਬੇਘਰੀਆਂ, ਰੱਖਿਆ ਅਮਲੇ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਨੀਤੀ।

'ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੀਤੀ

(8) ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

(i) ਕੋਈ ਵੀ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਰੇ ਬੇਸਹਾਰਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਆਮਦਨ ਮਾਪਦੰਡ (ਨਿਰਧਾਰਤ) ਦੇ ਫਰੇਮ ਵਰਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਰੀਆਂ ਜੰਗੀ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਤ-ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

(ii) ਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀ

XXX XXX

(iii) ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ

XXX xxx”

(5) 29 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ 1981,- Annexure P5/B ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਬੇਦਖਲ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਇੱਕ ਬੇਘਰੇ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਕੇ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਹਨ ਅਤੇ

(10) (2005)2 S.C.C. 122

(11) AIR 1986 S.C. 2025

ਜਿਸਦੀ ਮਾਲਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਲਾਟ ਜਾਂ ਘਰ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੇਦਖਲੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

“(i) ਪਲਾਟ ਅਰਬਨ ਅਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੇਦਖਲ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ **ਸਹੀ** ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਬੇਦਖਲ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ wifc ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ, ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਲਾਟ ਜਾਂ ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬੇਦਖਲ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬੇਘਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਓ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਓ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

(ii) ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਬੇਘਰਿਆਂ ਨੂੰ 200 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। 200 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਤੱਕ ਦੇ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਗੇ:-

ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ	ਪਲਾਟ ਆਕਾਰ	ਦਾ ਕੁੱਲ ਸਾਲਾਨਾ ° ਆਮਦਨ
(a) 1/2 ਏਕੜ ਤੋਂ 3 ਏਕੜ	100 ਵਰਗ ਗਜ਼	ਰੁਪਏ ਤੱਕ 8000
(ਬੀ) 3 ਏਕੜ ਤੋਂ ਉੱਪਰ 5 ਏਕੜ ਤੱਕ	150 ਵਰਗ ਗਜ਼	ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਉੱਪਰ 8000 ਰੁਪਏ ਤੱਕ 12000
(c) 5 ਏਕੜ ਤੋਂ ਉੱਪਰ	200 ਵਰਗ ਗਜ਼	ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਉੱਪਰ 12000 ਰੁਪਏ ਤੱਕ 20,000

ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ A: ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। 100 ਵਰਗ ਗਜ਼, ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਖੇਤਰ ਏਕੜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੁੱਲ ਸਾਲਾਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ।

(10) (2005)2 S.C.C. 122

(11) AIR 1986 S.C. 2025

ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ B : ਇੱਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਲੋੜਾਂ, ਭਾਵ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਮਦਨ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

- (iii) 200 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਦੇ ਪਲਾਟ ਦਾ 10% ਹਰੇਕ। ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਬੇਘਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੇਸਹਾਰਾ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਪਲਾਟ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।
- (iv) ਜਿੱਥੇ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਸਾਂਝੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬੇਘਰੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ।

(6) 26 ਮਈ, 1983 ਨੂੰ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੀਤੀ, Annexure P-5C, ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਲਾਟ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਪਲਾਟ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਸਦ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਅਸੈਂਬਲੀ, ਡਿਫੈਂਸ ਪਰਸਨਲੀ, SC/BC. ਗੈਰ-ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਅਖਤਿਆਰੀ ਕੋਟਾ। ਕਿਸੇ ਓਸਟੇਕ ਨੂੰ ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਰਬਨ ਅਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੇਦਖਲ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ **ਸਹੀ** ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਓਸਟੇਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ:-

ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼:

ਬੇਘਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਬਾਰੇ ਨੀਤੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗੀ:-

- (i) 'ਅਰਬਨ 1 ਅਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਓਸਟੇਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ **ਸਹੀ** ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;
- (ii) ਉਸ ਦੀ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੇਦਖਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ

(10) (2005)2 S.C.C. 122

(11) AIR 1986 S.C. 2025

ਮੰਨੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਭਵਿੱਖੀ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਬੇਦਖਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ:-

(iii) ਔਸਟੇਕ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ:-

ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ	Size of plot
(a) 1/2 ਏਕੜ ਤੋਂ 3 ਏਕੜ ਤੱਕ	100 sq. yds.
(b) ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਹੱਵਾਹ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ	200 sq. yds.
(c) ਪੰਜ ਏਕੜ ਤੋਂ ਉੱਪਰ	500 sq. yds.

(ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਪਲਾਟ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ)

ਵਿਆਖਿਆ:

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਕਾਈ ਸੀ। 100 ਵਰਗ ਗਜ਼, ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤਾ 1/2 ਸ਼ੇਅਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ:

(iv) ਬੇਘਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਚਾਰਜਯੋਗ ਕੀਮਤ ਆਮ ਵਰਗ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇਗੀ:

(v) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਯੁਕਤ ਖਾਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੇਦਖਲ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ।

(7) 26 ਜੂਨ, 1994 ਨੂੰ, ਪਾਲਿਸੀ. ਬੇਸਹਾਰਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਨੈਕਸ਼ਨ ਪੀ.ਡੀ. ਇਹ ਉਹ ਨੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਹੁਣ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ, ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ Legislative ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਲਈ ਪਲਾਟ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਲੇਟ ਦੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਆਂ। ਰੱਖਿਆ

(10) (2005)2 S.C.C. 122

(11) AIR 1986 S.C. 2025

ਕਰਮਚਾਰੀ. ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਜੋ ਕਿ ਹਾਰਨ ਵਿੱਚ ਮਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਨੁਸੂਚਿਤ Castc/ਪੱਛੜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ। 1984 ਦੇ ਦੰਗਾ ਪੀੜਤ, ਅੱਤਵਾਦੀ ਪੀੜਤ। ਗੈਰ-ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੀ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

"76 ਐਂਸਟਸ ਲਈ ਨੀਤੀ

ਬੇਦਖਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਨੀਤੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗੀ: ~ -

- (i) ਸੱਚੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
- (ii) ਬੇਦਖਲੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
- (iii) ਇੱਕ oustcc ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ:-

ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ	ਪਲਾਟ ਦਾ ਆਕਾਰ
(a) 1/2 ਏਕੜ ਤੋਂ 3 ਏਕੜ	100 ਵਰਗ ਗਜ਼।
(b) ਤਿੰਨ ਤੋਂ	200 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ।
(c) ਪੰਜ ਏਕੜ ਤੋਂ ਉੱਪਰ	500 ਵਰਗ ਗਜ਼।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਕਾਈ ਹੈ, 100 ਵਰਗ ਗਜ਼, ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤਾ ਰਕਬਾ 1/2 ਏਕੜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ:

- (iv) 'ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫੋਟ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰਜਯੋਗ ਉੱਚ ਕੀਮਤ ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇਗੀ:

(10) (2005)2 S.C.C. 122

(11) AIR 1986 S.C. 2025

- (v) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਯੁਕਤ ਖਾਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੇਦਖਲ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ।

(8) ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਵੱਲੋਂ 4 ਮਈ, 1982 ਨੂੰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੇ ਸੀ.ਡਬਲਿਊ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 4837 ਆਫ 1981 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ, ਉਹ ਵੱਖਰੇ ਪਲਾਟਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਪਾਏ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੇਕ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਸਾਲ 1974 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਨੀਤੀ 29 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 1981 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਆਈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਨਵੀਂ ਨੀਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਸਹਿ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਵੱਖਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸੀ.ਏ. ਨੰਬਰ 168 ਆਫ 1983 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ 11 ਸਤੰਬਰ, 1997 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਸਹਿ-ਸ਼ੇਅਰਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਭਾਵ, ਸੰਤ ਰਾਮ ਨਗੀਨ ਏ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਦਯਾ ਰਾਮ ਨਗੀਨਾ ਰਾਮ (2) ਭਰਤੂ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਸਰੂਪ, (3) ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਭੀਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (4); ਅਤੇ ਆਰਸੀ: ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਬਿੱਲ (5)। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਖਾਸ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਕੋਲ ਦੂਜੇ ਸਹਿ- ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਹੈ, ਸਕੀਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਅਨੁਸਾਰ ਆਕਾਰ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਪਲਾਟ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਮਾਲੀਆ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਦਾ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਖਾਸ ਹਿੱਸਾ ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਪਲਾਟ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਚਾਹੇ ਖਾਲਾ ਸੰਯੁਕਤ ਹੋਵੇ। ਇਹ

---

(10) (2005)2 S.C.C. 122

(11) AIR 1986 S.C. 2025

ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਖੱਟਾ ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਤੇ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਲਈ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਹਰੇਕ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਏ. ਸਹਿ-ਸ਼ੇਅਰਰ ਕੋਲ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਲਕ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਹਿ-ਸ਼ੇਅਰਰ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਅਣਵੰਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦਾ ਵੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਹਿ-ਸਾਂਝੀਆਂ ਦੀ ਲਾਚ। ਕੋਲ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ। ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

- (2) ਏਆਈਆਰ 1961 ਪੰਜਾਬ 528
- (3) 1981 ਪੀ.ਐਲ.ਜੇ. 204 (LB.)
- (4) 2008 (3) (ਸਿਵਲ) 685 (ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ)
- (5) 1979(2) SCR476

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹਿ-ਸ਼ੇਅਰਰ ਵਜੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੋ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ 11 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ, ਤਾਂ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਵੇਂ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ 500 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਦੋਵਾਂ ਸਹਿ-ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 500 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਦੇ ਪਲਾਟ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੇਕ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ 5 ਏਕੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਪਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ 16 ਸਤੰਬਰ, 1994 ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(V) ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਮਨਮਾਨੀ, ਪੱਖਪਾਤੀ, ਤਰਕਹੀਣ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਨਾਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਜ਼ਮੀਨੋ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ।

9)) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪੁਨਰ: ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਬਿੱਲ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਲਾਹ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਿਧਾਂਤ 6 ਅਤੇ 7 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ:-

---

(10) (2005)2 S.C.C. 122

(11) AIR 1986 S.C. 2025

- 10) ਕਾਨੂੰਨ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾ ਅਤੇ ਵੱਖ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੁਰਾਈ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਦੇ ਵੀ ਮਨਮਾਨੀ, ਨਕਲੀ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।
- 7) ਵਰਗੀਕਰਨ ਆਪਹੁਦਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਕੁਝ ਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੂਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਬਾਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਛੱਡੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਗੁਣ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਵਾਜਬ ਸਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ, ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ! ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ, ਅਰਥਾਤ, (1) ਇਹ ਕਿ ਵਰਗੀਕਰਨ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਵਾਲੇ ਭਿੰਨਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਸਮੂਹਿਕ ਹਨ ਅਤੇ (2) ਉਸ ਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।"

(10) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ **ਦੀਪਕ ਸਿੱਬਲ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, (6) 'ਤੇ ਵੀ** ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀਵਿਥਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਵਾਜਬਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਜਿਹੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਦੇਸ਼ ਤਰਕਹੀਣ, ਅਨੁਚਿਤ ਅਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। **ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (7) ਦੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ** ' ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਨੁਚਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਢੰਗ.

(11) ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ

(10) (2005)2 S.C.C. 122

(11) AIR 1986 S.C. 2025

ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ 1894 ਅਤੇ ਐਕਵਾਇਰ ਐਕਟ, 1894 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹਨ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੁਲੈਕਟਰ, ਅਜਿਹੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਹਵਾਲਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਪਾਅ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਹੈ, 'the ਜ਼ਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਵਿਆਜ ਵੀ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਰਕੀਟ ਕੀਮਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਰਿਆਇਤ ਹੈ। ਰਿਆਇਤ ਦਾ ਲਾਭ ਕੇਵਲ ਗ੍ਰਾਂਟਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(V) ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਕਰਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(12) ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹਰੇਕ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 200. 300 ਅਤੇ 500 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਦੇ ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਹੋਣਗੇ। ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਲਾਟ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਪਲਾਟ ਆਰਕ ਰਿਜ਼ਰੈਕਸ ਸੀ.ਡੀ. ਸੰਸਦ ਦੇ ਮੈਂਬਰ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਆਂ ਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਜੋ ਕਿ ਹਾਰਨ ਵਿੱਚ ਮਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ/ਪੱਛੜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, 1984 ਦੇ ਦੰਗਾ ਪੀੜਤ। ਅੱਤਵਾਦੀ ਪੀੜਤ। ਗੈਰ-ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਆਦਿ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ। 46% ਪਲਾਟ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਹਰੇਕ ਸਹਿ-ਸਹਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪਲਾਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ 50% ਤੋਂ

(10) (2005)2 S.C.C. 122

(11) AIR 1986 S.C. 2025

ਵੱਧ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਸੋਬੇ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਆਪਹੁਦਰਾ, ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। **ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਵ ਕਾਰਾ ਮ ਪਾਲ ਸਾਹੂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। (8) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖੇਤਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ESI ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਰਾਮਾਨੁਜਾ ਮੈਚ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪੈਰਾ ਨੰ. 10 I, (9) ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-**

"10 ...ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਲਾਭਦਾਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਵਿਧਾਨਿਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀ ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਸਕੀਮ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਸ ਸਕੀਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਕੋਈ ਵਾਰੰਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਚਾਪ ਸਕੀਮ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

(13) ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ, ਵਪਾਰਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਪਲਾਟ ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਕੁਆਇਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਪਲਾਟ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਲਈ ਇਕੱਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਨਰਲ ਵਰਗ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪਾਬੰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤਿੰਨ ਸਾਂਝੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਅਤੇ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ 1/2 ਏਕੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਹਿ-

(10) (2005)2 S.C.C. 122

(11) AIR 1986 S.C. 2025

ਸਰਕ 100 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਲਡਿੰਗ ਵੱਖਰੀ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸਹਿ-ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਲਾਟ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪਲਾਟ ਦੀ ਇਨਾਮੀ ਬੇਦਖਲ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਵਰਖਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। 'ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੱਟ-ਆਫ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਹੈ।

(14) ਸਤਲੁਜ ਜਲ ਬਿਜਲੀ ਨਿਗਮ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦਿਲਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, (10), ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਕੀਮ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ, ਜਾਇਜ਼ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

"ਇਸ ਸਕੀਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਟੈਸਟ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਂਝੀ ਹੋਲਡਿੰਗ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਕੀਮ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਰੇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਰੇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਲਈ, ਸ਼ਾਇਦ, ਕੁੱਲ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।"

(15) 5) ਪੱਖਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ:-

1. ਕੀ ਬੇਦਖਲ ਲੋਕ ਇੱਕ ਵਰਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਲਾਟ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ
ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ?
2. ਕੀ 26 ਸਤੰਬਰ, 1994 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(V) ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੀ

---

(10) (2005)2 S.C.C. 122

(11) AIR 1986 S.C. 2025

ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ?

3. ਕੀ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਾਖਵੀਂ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ
ਬੇਦਖਲ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਬੇਦਖਲ ਲੋਕ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ
ਬਿਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਤਰਜੀਹੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ?

ਸਵਾਲ ਨੰ: 1

(16) ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਲਈ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਨੀਤੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪਹਿਲਾਂ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ **ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਿਸਤਾ ਦੇਵੀ, (11)** ਮੇਰਠ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ

---

(10) (2005)2 S.C.C. 122

(11) AIR 1986 S.C. 2025

ਅਥਾਰਟੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਜਾਂ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਜ਼ਬਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਾਜ਼ਬ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਵਾਜ਼ਬ ਆਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਮਕਾਨ ਜਾਂ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਸਾਈਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਵਿਕਾਸ ਐਕਟ

(17) ਵਿੱਚ). ਜੈਲ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (12)

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਹਿਰੀ ਡੈਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਟਿਹਰੀ ਟਾਊਨ ਅਤੇ 22 ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਡੁੱਬਣ ਕਾਰਨ ਬੇਦਖਲ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਰਮਦਾ ਬਹਾਓ ਐਨ ਡੋਲਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (13) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

“ਆਖਰੀ ਸ਼ਰਤ ਪੁਨਰਵਾਸ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਭੋਜਨ, ਕੱਪੜੇ ਜਾਂ ਆਸਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਮੁੜ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਵਧਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹੈ। ਬੇਦਖਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦਾ ਇੱਕ ਤਰਕਪੂਰਨ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਬੇਘਰ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।”

(18) ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ, ਜਿੱਥੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਤਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ 'ਤੇ ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਨੀਤੀ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਤਰਜੀਹੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬੇਦਖਲ ਲੋਕ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜਿਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬੇਦਖਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤਰਜੀਹੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਬੇਦਖਲੀ ਨੂੰ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਪਲਾਟਾਂ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬੇਦਖਲ ਲੋਕ ਪਲਾਟਾਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਵਰਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਕੀਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੁਆਰਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ

ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਬੇਘਰਿਆਂ ਲਈ ਪਲਾਟਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਅਜਿਹੇ ਵਰਗ ਲਈ ਪਲਾਟਾਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 2।

(19) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਲ 1974 ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਨੀਤੀ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ oustecs. ਪਾਲਿਸੀ Annexure P.5/B. 29 ਸਤੰਬਰ, 1981 ਨੂੰ ਸਰਕੂਲੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਬੇਦਖਲੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਖੱਟੇ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਨੀਤੀ Annexure P.5/C ਵਿੱਚ. ਸਾਲ 1983 ਵਿੱਚ ਸਰਕੂਲੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਪਲਾਟਾਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ, ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਆਦਿ। ਬੇਦਖਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਲ 1994 ਵਿੱਚ ਪਾਲਿਸੀ Annexure P.5/D ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਤਹਿਤ ਬਾਹਰਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਉਹਨਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਲਈ ਪਲਾਟ ਰਾਖਵੇਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ। .

(20) ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਖੱਟੜਾ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੇਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਵਸੋਬੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਸਹਿ-ਮਾਲਕੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਰਾਮ ਨਗੀਨਾ ਰਾਮ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦੇ ਕੇਸਾਂ (ਸੁਪਰ) ਵਿੱਚ ਲਾਈਵ ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਓਨਾ ਹੀ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਉਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ। ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੋਲਡਿੰਗ ਦੀ ਵੰਡ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸਾਂਝੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਕੇ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਆਪਣੇ ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ। Therefore, therec ਕੋਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਨੂੰ

ਅਯੋਗ ਕਿਉਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਵਿਅਰਥ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ।

(21) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਹਿ-ਮਾਲਕੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਤਰਕਹੀਣ, ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, wc 16 ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(V) ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। 1994 ਸਾਰੇ ਸਹਿ-ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ. ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਬੇਕਾਰ ਹੈ।

ਸਵਾਲ ਨੰ: 3।

(22) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਾਬਰੀ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਬਾਸੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਹੋਵੇ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ। ਜਾਂ ਵਿਧਾਨਕ। ਆਰਟੀਕਲ 15 ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨਾਲ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ, ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਨੁਛੇਦ 15 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (3) ਰਾਜ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸੁੱਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਬੰਧ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਪ ਧਾਰਾ (4) ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਬੰਧ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਛੇਦ 16 ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਵਿਤਕਰੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ।

(23) ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਡੀ.ਵੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 46% ਪਲਾਟ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਾਰੇ ਬੇਸਹਾਰਾ, ਜੋ ਯੋਗਤਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗ ਹਨ, ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪਲਾਟ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਐਕਵਾਇਰ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਪਲਾਟ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜਨਤਕ ਮਕਸਦ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

(24) **ਗਜ਼ੂਲਾ ਦਸ਼ਰਥ ਰਾਮ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਏਪੀ ਸਟੇਟ, (14) ਵਿੱਚ**, ਇੱਕ ਸੀਵਿਥਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 14 ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਇਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਆਰਟੀਕਲ 15 ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਧਾਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ, ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਪਰ ਰਾਜ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਦਫਤਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 16 ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 14 ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਆਮ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ 15 ਅਤੇ 16 ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ। ਆਰਟੀਕਲ 15 ਆਰਟੀਕਲ 16 ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਆਮ ਹੈ, ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:-

“ਧਾਰਾ 14 ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸਭ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਇਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਆਰਟੀਕਲ 15 ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਧਾਰਾਂ-ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ, ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਪਰ ਰਾਜ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਦਫਤਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 16, ਸੀ.ਐਲ. (1), ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ

ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ cl (2) ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਕਲਾ. 14 ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਆਮ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਕਲਾ. 15 ਅਤੇ 16 ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ। ਆਰਟੀਕਲ 15 ਕਲਾ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਆਮ ਹੈ। 16 ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ...”

(25) **ਏਪੀ ਬਨਾਮ ਪੀਬੀ ਵਿਜੇਕੁਮਾਰ, (15) ਵਿੱਚ** ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 15 ਅਤੇ 16 ਇੱਕ ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਇੱਕੋ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: -

"11. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਆਰਟੀਕਲ 15(3) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਨੁਛੇਦ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। 16(2) ਜਾਂ 16(4) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 15(1) ਅਤੇ 15(3) ਦੇ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਅਧੀਨ ਨੌਕਰੀਆਂ ਜਾਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਰਟੀਕਲ 15(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 15 ਅਤੇ 16 ਇੱਕ ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਇੱਕੋ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਥੌਮਨ, ਜੇ. ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ ਦੇ ਕੇਸ (**ਸੁਪਰਾ**) ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ (ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦਾ ਨਿਰਣਾ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ), “ਸਮਾਨਤਾ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ”, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੋੜਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 15(3) ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 16 ਦੇ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।

(26) **ਇਵਾਨਲਾਂਗਕੀ-ਏ-ਰਾਇਮਬਾਈ ਬਨਾਮ ਜੈਤੀਆ ਹਿਲਸ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ**

ਕਾਉਂਸਿਲ (16) ਵਿੱਚ , ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 14 ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਮਝਦਾਰੀ ਵਾਲੇ ਭਿੰਨਤਾ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਦੌਰੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਹੈ। ਆਬਜੈਕਟ ਹੋਣਾ ਦੇਖਿਆ

(15) (1995)4S.CC 520

(16) (2006) 4 SCC 748

ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ. ਇਹ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 15 ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ, ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਧਾਰਾ (3) ਅਤੇ (4) ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਭਾਵ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। . ਅਨੁਛੇਦ 16 ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਨੁਛੇਦ 15 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਸਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਫਤਰ ਜਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 15 ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 14 ਵਿਆਪਕ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 15 ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 16 ਉਸੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਫਤਰ ਜਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

- (1) . ਅਨੁਛੇਦ 14 ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਸਲੂਕ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਮਨਮਾਨੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਮਝਣ ਯੋਗ ਵਿਭਿੰਨਤਾ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ

ਹੋਣ ਦੇ ਚੋਹਰੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

- (22) ਆਰਟੀਕਲ 15 ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ, ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਧਾਰਾ (3) ਅਤੇ (4) ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਬੀਲੇ। ਇਹ ਧਾਰਾ 15 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਅਤੇ (2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਹਨ।
- (2) 3. ਅਨੁਛੇਦ 16 ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਨੁਛੇਦ 15 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਸਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀਮਿਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 15 ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਵਾਧੂ ਆਧਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਨਿਯਮ ਫਿਰ ਤੋਂ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਇਸ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (3) ਤੋਂ (5) ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਪਵਾਦ। ਧਾਰਾ (5) ਸਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:-

(3) . (5) ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਗਵਰਨਿੰਗ ਬਾਡੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸੰਪਰਦਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ।

(24) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਵਿਆਪਕ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 15 ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 16 ਉਸੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਫਤਰ ਜਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 15 ਅਤੇ 16 ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ **ਏਪੀ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਪੀਬੀ ਵਿਜੇਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਗਜ਼ਲਾ ਦਸ਼ਰਥ ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਏਪੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ** ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(27) ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 50% ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਲਾਟਾਂ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ 50% ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(28) **MR ਬਾਲਾਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ** ਵਿੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ, (17) ਨੇ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਧਾਰਾ 15(4) ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 15(4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

"34 ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ। 15(4) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ। 16(4) ਵਾਜ਼ਬ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ ਦੇ ਹਿੱਤ ਜੋ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਦੇਸ਼ ਹਨ, ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਇਲੀ ਸਮਾਯੋਜਨ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਰਾਜ ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਰਾਖਵੀਆਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣਗੀਆਂ।

ਕਲਾ। 15(4) ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਇਜ਼ਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਥਿਤੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ।

(29) ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 15(4) ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਦੱਸਦਿਆਂ 68% ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

(30) ਇੰਦਰ ਸਾਹਨੀ ਆਦਿ ਵਿੱਚ । **ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (18) ਐੱਮ.ਆਰ. ਬਾਲਾਜੀ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ)** ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 6 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਾਵ ਕਿ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਅਤੇ ਕੀ ਬਾਲਾਜੀ ਵਿੱਚ 50% ਨਿਯਮ ਇੱਕ ਬਾਈਡਿੰਗ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ?, ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

"93. ਬਾਲਾਜੀ (ਏਆਈਆਰ 1963 ਐਸਸੀ 649) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 15(4) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀਮਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ ਹੱਦ 'ਤੇ

ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 15(4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ "ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਬੰਧ" ਹੋਣ ਦਾ ਉਪਬੰਧ "ਵਾਜ਼ਬ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

XX XX XX

94A .....ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਧਾਰਾ 16 ਦੀ ਧਾਰਾ (4) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਵਾਜ਼ਬ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ- ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਕੀ ਵਾਜ਼ਬ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ (4) ਅਧੀਨ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਦੇ 50% ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਪੋਸਟਾਂ, ਕੁਝ ਖਾਸ ਅਸਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 27% ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਵਾਜ਼ਬ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਕੁੱਲ 49.5% ਬਣਦਾ ਹੈ

XX XX XX

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ, ਇਹ ਅਟੱਲ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 16 ਦੀ ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ 50% ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ 50% ਨਿਯਮ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕੁਝ ਅਸਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੀ ਅਬਾਦੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਜੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਸਖਤ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।¹¹

(31) ਐੱਮ. ਨਾਗਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ,
(19), ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਧਿਕਤਮ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਨਯੋਗ
ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

(32) **GM, S. Rly ਬਨਾਮ ਰੰਗਾਚਾਰੀ**, AIR 1962 SC 36, ਗਜ਼ੇਟਰਗਡਕਰ
ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ. ਨੇ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਅਨੁਛੇਦ 16(4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿਰਫ ਪਛੜੇ
ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਏਕਾਧਿਕਾਰ
ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀ ਜਾਂ
ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪਛੜੀਆਂ
ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ
ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸੰਤੁਲਨ ਹੋਣਾ
ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

56. However, ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਦਾ ਸਵਾਲ ਰੰਗਾਚਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ
ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ 15(4) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਐਮਆਰ ਬਾਲਾਜੀ
ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ
15(4) ਦੇ ਤਹਿਤ 68% ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ
ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗਜ਼ੇਟਰਗਡਕਰ ਜੇ. ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ
50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਘੱਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਹ
ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ।

57. ਪਰ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਬਨਾਮ ਐਨ ਐਮ ਥਾਮਸ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਈਅਰ, .1.
ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ ਜੇ. ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 16 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਖੁਦ ਧਾਰਾ 16 (1) ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ। 4). ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ 80% ਆਬਾਦੀ ਪਛੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਅਰਥਹੀਣ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ 50% ਨੂੰ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

5. 8. ਹਾਲਾਂਕਿ, **ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਲਾਜੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ 50% ਦਾ ਨਿਯਮ ਇੱਕ ਬੰਧਨ ਵਾਲਾ ਨਿਯਮ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਨਿਯਮ।"**

32.) ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:-

1. ਬੇਦਖਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਰਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ;
2. 26 ਸਤੰਬਰ, 1994 ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(V) ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਉਚਿਤ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ;
3. ਇੱਕ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਲਾਟ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਉਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਹੋਲਡਿੰਗ ਦੂਜੇ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਹੈ;
4. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੇਦਖਲ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਰਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਹੱਕਦਾਰ

ਹੋਣਗੇ

ਪਲਾਟਾਂ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਰਨਾ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਉਚਿਤ

ਸਮਝੋ;

5. ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ 50% ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਲਾਟਾਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਵੇਗੀ; ਅਤੇ
6. ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਢੁਕਵੀਂ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਕੋਟੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। '

ਆਰ. ਐਨ. ਆਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਡੋਲਮਿਨ